

Naar de Maasstreek

(Vervolg).

door

A. DE WEVER.

III.

Tusschen Eijsden en Maastricht moeten we nog eenige stroomdalplanten vermelden, die hier in 't Zuiden alleen in 't Maasgebied te vinden zijn.

Eerst echter moeten we enkele fouten in de twee vorige Maandbladen verbeteren.

Met Fijne Kervel bedoelde ik *Fluitekruid*.

Bij Boschrank leze men „'t pluus, dat zich vormde uit de stempels” in plaats van stengels.

Van Br. Maurentius verneem ik, dat $\pm$ 200 m van de stuw van Borgharen naar Maastricht op den linker Maasoever een kiezelhoop vol *Rumex scutatus* staat. De noordgrens is dus een eindje vooruitgeschoven. Ze kan met zaad of wortelstokken door de Maas of door kiezel uit Eijsden of uit België zijn aangevoerd. Denkelijk vanaf den aanleg der stuw. 't Zal wel geen veilige woonplaats zijn.

't Lijkt me beter de naam „Spaansche” Zuring alleen te gebruiken voor *R. hispanicus* Koch = *R. hortensis* Vis., die misschien alleen een kultuurvorm is der Tuinzuring, en ook als groente gekweekt wordt.

* * *

Poleimunt. Op droger plaatsen staan de bloeistengels rechtop, de niet bloeiende kruipen over den grond (*f. erectum*). Op natte plaatsen kan ze geheel liggende planten, met alleen de bloeitoppen schuin omhoog, vormen; soms kussens van meer dan 1 m doorsnede (*f. vulgare* = *thymoides* = *nummularioides*). Moet ze lang onder water staan, dan kan ze haar bladstengels sterk verlengen, maar bloeit dan niet (*f. submersum*). Zij kan dus veel droogte en ook veel vocht verdragen. Lonitzer schreef al in 1557: „als andere kruiden door de hitte verdorren, begint *Poleimunt* te bloeien. Zij wast zoo gewillig, dat zij nog door blijft groeien, als ze in kransen gebonden is.”

Of ze vroeger in kransen gebonden werd om insecten te weren, zooals de naam *pulegium* doet vermoeden — de Nederlandsche naam stamt van de gelijkenis met *Poleigamander* — of als geneesmiddel of toekruid dienst deed? Zij stond reeds op de lijst van gewassen, die de pachters van Karel den Grooten verplicht waren aan te planten.

Sterk behaarde vormen (*v. pubescens*, *v. hirsuta*, *v. villosa*) zijn inheemsch in Z. Europa.

Een langgesteelde pelorische eindbloem is bij beide vormen niet zeldzaam.

* * *

Tot vóór den aanleg van 't nieuwe kanaal kwam *Poleimunt* op zeer veel plaatsen in 't Maasdal voor; soms in zoo'n groote hoeveelheid, o.a. „in de Koelen” te Meers (Elsloo), dat ze in bloei in Aug.—Sept. van uit de verte op een perk *Ageratum* gelek. Nu gaat ze overal verdwijnen. Ook in M. en N. Limburg, waar ze ook alleen in 't

Maasgebied groeit, is ze sterk verminderd. In België is ze buiten 't Maasdal heel zeldzaam.

* * *

In 't vorig Maandblad schreef ik, dat *Poleimunt* naar Menthol geurt. Dr. Reclaire (Hilversum) was zoo vriendelijk mij mede te deelen, dat dit moet zijn naar *pulegon*, die de plant voor 90 % bevat tegen maar heel weinig menthol.

Aardbeiklaver is ook een typische rivierplant. Reeds bij Dodonaeus en Clusius kan men lezen, dat „Claveren met beziën” *Trifolium fragiferum friscum*, in weiden groeien, die 's winters onder water staan”. Zij vergezelt langs de Maas dan ook op de meeste plaatsen *Poleimunt*. Vóór den bloei is ze moeilijk van Wilde Klaver te onderscheiden, temeer daar ook deze er steeds tusschen groeit. Alleen zijn de bladen en bloemhoofden van deze iets groter. Na den bloei wordt de kelkbuis sterk opgeblazen, zoodat de hawwtjes met elkaar vergroeid lijken en vooral bij rijpheid door de roode kleur aan een aardbei doen denken.

Donkergroene, meterhooge, vingerdikke *Matenbiezen* groeien bijna overal in de boorden der Maas, zelden echter buiten 't water. Dodonaeus zegt ervan: „deze aldergrootste Biesen heeten ook Mergbiesen, Bobbel-Bobbert en ook Poper en daarom noemt men de plaatsen, waar ze veel wassen in Nederland, insonderheyt op 't Vlaamsch „Poperingen”.

Sinds de oudste tijden was ze voor allerlei doel in zwang, vooral voor stoelmatten, waaruit ze verdrongen is door pitriet en fijner vezelstoffen. Nu krijgt ze weer een kans als noodhulp voor bindtouw en misschien voor schoenen.

Zeebiezen. Deze cosmopoliet is langs de Maas op zeer veel plaatsen te vinden. Zij gaat wel zelden verder dan een paar meter van den oever. 't Is hier overal de vorm met langgesteelde wijduitstaande aren, maar in 't midden een groepje zittende aartjes. Zoo doet ze zich ook voor langs Rijn en Waal. In zilte kuststreken is 't de vorm *compactus* met alleen zittende aartjes. Hier vindt men ook tusschenvormen met kortgesteelde aren. In België groeit zij ook 't meest langs de Maas en in Belg. Limburg ook langs de Demer.

Poelruit bewoont in 't Zuiden alleen de oevers van en de poelen langs de Maas over haar heele lengte. Te Geul gaat ze oostwaarts nog tot in de Doodlager, een moeras, dat nu door Elsbroek wordt ingenomen. Ook in M. en N. Limburg alleen in 't Maasgebied. In N. Nederland ook langs veel andere rivieren en beken, evenals in België.

Zij is nogal vormenrijk. Tusschen riet of andere hoogopschietende gewassen rekt ze haar stengels uit, al heen en weer buigend (*f. flaccidum*). Op zonnige, drogere plaatsen kunnen stengels en bladneren rood aangelopen zijn (*f. rufinerve*). De bloemen zijn bij 't verwelken soms zwartbruin (*f. nigricans*). De vruchten zijn meestal iets ovaal, zelden rond (*f. sphaerocarpum*). Planten met lijnlancetvormige segmenten der bovenste stengelbladen (*f. heterophyllum*) of met van onder kort-behaarde bladen (*f. pubescens*) zijn zeldzaam.

Gele Waterkers is hier uitsluitend in 't Maasdal te vinden, terwijl ze in overig Nederland, België en Duitschland een vrij algemeene plant is.

Met Waterkers, Veenwortel, Blaartrekkende Boterbloem en sommige Waterranonkels behoort zij tot een groep, die zich aan den waterstand kan aanpassen door verandering in vorm en structuur der bladen. Naar gelang zij in diep of ondiep water of op den oever of op 't land staat, kunnen de bladen kamvormig, veerspletig of getand, gelobd of geheel gaaf zijn. Zwemmende planten, die dan niet bloeien, ziet men hoogst zelden.

Daar langs de Maas ook volop Moeras- en Akkerkers groeien, dient men op kruisingen te letten.

Steenraket, in overig Nederland, Duitschland en België een heel gewoon onkruid in zandig bouwland, komt in Z. Limburg alleen aangevoerd en bijna uitsluitend in de Maasstreek voor.

Men zou hier eerder Stijve Steenraket verwachten; deze is echter tot 't Rijndal beperkt.

Een heel mooie plant is Moeraskruiskruid, want 't vormt groote trossen gele bloemen op meterhoge stevige stengels. Men vindt 't alleen op de oevers, of in de poelen van de Maas, overal slechts in kleinere ver-verspreide groepen.

Op zonnige, droge plaatsen worden de bladen van onder soms sneeuwwitviltig (*f. tomentosus*).

Men moet ze niet verwisselen met Moerasandjvie, die in Z. Limburg ontbreekt.

Engelsche Alant groeit langs de heele Maas, meestal in groote hoeveelheden. Ook in de prov. Luik en B. Limb. alleen in 't Maasgebied.

Hoogst zelden ontmoet men den vorm zonder stralende randbloemen.

Wilgen.

Verleden jaar zijn de meeste wilgen langs de Maas tot op den grond afgesneden. We hebben ze zeer gemist, vooral in 't voorjaar de zilverige-, of iets later de gele en groene katjes met 't insektengezoem. Maar ook later geeft zoo'n enkele of een paar vrijstaande wilgenstruiken een schilderachtig beeld aan de Maasoevers; ze hooren er bij.

Bitterwilg (*Salix purpurea*) heeft in ons gewest haar grootste verspreidingsgebied in 't Maasdal. Het strekt zich tot Meerssen nog een eindweegs langs de Geul uit. Overigens is ze alleen aangeplant of aangevoerd.

Amandelwilgen (*S. triandra*) komen ook wel buiten 't Maasgebied voor, maar dan zijn ze toch ook meestal voor vlechtwilg aangeplant of aangevoerd. Langs de Maas heeft men nog kans oude knotboomen van deze soort aan te treffen. Hierbij is vooral op te merken, dat de schors van stam en oude takken bij deze wilgsoort in platen loslaat, waaronder de nieuwe schil kaneelbruin is.

Meestal zijn 't vormen met smallere- of bredere-, kortere- of langere bladen, en beiderzijds groen. Veel minder zal men de vormen met van onder blauwgroene bladen ontmoeten. (Alleen deze is de *Salix amygdalina* van Linnaeus). Ze bloeien tijdens de bladontwikkeling en ook dikwijls nog in zomer en najaar.

Ook de Bindwilg (*S. viminalis*) groeit 't meest langs de Maas, al werd ze in de heele provincie ook wel als vlechtwilg aangeplant en verwilderd dan op vele plaatsen. Zij bloeit heel vroeg met groene stampers of gele meeldraadkatjes vóór de bladontwikkeling en later, als bij een windvlaag de bladen haar glinsterend witten onderkant laten zien, lijkt 't of de struik vol linten hangt.

Bitter- en Bindwilg hebben hier zoo sterk gekruist, dat men drie groepen van bastaarden kan onderscheiden. De bladvorm kan meer op de een of op de ander ouder gelijken, maar de katjes hebben steeds meer of minder vergroeide helm-draden.

Grijze-, Oor-, Water- en Schietwilg, die we hier ook veel tegenkomen, zijn niet kenmerkend voor 't Maasgebied. Wel echter de bastaard van Schiet- en Amandelwilg. Zij heeft lange, smalle van boven glanzend-groene, van onder blauw-witte bladen en groote losse katjes.

Vijftig jaar geleden was de kultuur van vlechtwilgen ook hier nog van groote betekenis. In 't Belg. Maasgebied lagen ook uitgestrekte wilgenvelen, waaraan soms ook een school aan verbonden was, o.a. bij Hermalle en bij Stokkém. Op Nederl. gebied liggen de grootste te Susteren, kleinere bij Itteren, Geul, Elsloo en Stein en verder noordwaarts.

Nu en dan werden uit genoemde scholen ook vreemde wilgen aangevoerd, o.a. de z.g. Amerikaanse vlechtwilg. Zij werd in 1857 door een Silezisch wilgenkweker uit Amerika in den vorm van een gevlochten mandje overgesmokkeld (er mochten destijds geen vlechtwilgen uit Amerika uitgevoerd worden). 't Bleek weldra, dat deze ook voor Midden- en Noord-Europa de beste vlechtwilg was en zij werd vóór 1900 in ons land overal aangeplant. Te Susteren valt zij in Mei door 't fraai, rood uitlopende loof en in den winter door de roode takken, al vanaf den Rijksweg op.

Aanvankelijk hielden haar zelfs de specialisten voor een kruising van Amandel- en Bitterwilg. 't Schijnt echter een bastaard van twee Amerikaanse soorten te zijn. Daar zij alleen van stek vermeerderd werd, zijn hier alleen mannelijke struiken te vinden. De verspreiding langs de Maas geschiedt door stengelstokjes, die 't heele jaar in vochtige plaatsen gemakkelijk aanwortelen.

Ook kunnen nog aangevoerd worden, zoowel uit zaad als uit stek, kruisingen van Bind- en Water-, Bind- en Grijze-, Schiet- en Kraakwilg, en van de z.g. Duitse Dot (*S. dasyclados*), die op grond van de groote lengte en dikte der dichtgrijswollige katjes en de striemen op 't hout onder de schors, als een kruising van Water-, Bind- en Grijze Wilg opgevat wordt.

Te Elsloo aan den Sjaareberg zullen we later nog een andere vreemde wilg zien, die vermoedelijk ook wel met de Maas uit 't Zuiden zal aangespoeld zijn.

* * *

Welk een bloemenweelde — ook van velerlei gewone moerasplanten — wordt in 't Maasdal tentoongespreid! Purpere Wilgenroosjes en Bloed-

kruid, Gele Wederikken en Boerenwormkruid, Roomkleurige Moerasspiraea en helderwitte Wilde Bertrand, Blauw Glidkruid en paarse Munt, alles afgezet door of gemengd met 't prachtige Lies- en Rietgras.

Groot Warkruid valt alles aan wat op haar weg komt: Wilgen, Zuring, Bitterzoet, Herfstasters, zelfs Distels, Bramen, Brandnetels en Klissen. 't Pakt ook Haagwinde beet en draait en wringt zich met deze om andere gewassen. Ik zou niet weten, welke plant 't zou vermijden. En als 't onderste deel van den stengel al uit den grond heeft losgelaten en afgestorven is, blijft 't bovenste in leven en zoekt steeds verder een nieuwe prooi, waar 't zich in vastbijt. Alleen doode planten gaat 't voorbij.

Welk 'n sieraad is ook de Groote Waterweegbree. Halve meterhooge bloemstengels steken uit de vleezige donkergroene bladen recht omhoog en zitten 3 tot 4 stok hoog vol fijne bloempjes en kranssen op hooge stelen.

Maar wilt U ook eens er op letten, of ook de andere, zeldzamere *Alisma graminifolium* langs de Maas voorkomt? 't Lijken wel twee standplaatsvormen. In kultuur kan men ze echter niet in elkaar doen overgaan.

En zou Kleine Waterweegbree niet meer in 't Maasdal te vinden zijn?

Slijkgroen is te Borgharen na den aanleg van 't kanaal niet meer teruggevonden. In M. en N. Limb. is 't ook zeldzaam.

Weide Salie is nog in 1931 gezien langs de Maas bij Smeermaes, waar men ze als inheemsch beschouwd, evenals in de Koeweide te Roosteren en in N. Limb. bij Heijen. Overigens is ze alleen aangevoerd met nieuw graszaad of luzerne en onbestendig. In de prov. Luik en Belg. Limburg groeit ze ook langs de Maas.

In Augustus vernam ik, dat Karwei-Varkenskervel (*Peucedanum Carvifolia*) nog altijd te vinden is in de Maasweide tusschen de Céramique en 't vroeger fort Randwijck.

REMARKS ON NEW OR LITTLE KNOWN INDOMALAYAN MOTHS (LEPID. HETEROC.), IV.

By Prof. Dr. W. ROEPKE, Wageningen.

Darantasiella n. g.

♂. Antennae ciliate, nearly $\frac{1}{2}$ costa. Palpi minute. Eys large. Forewings less than twice as long as broad, apex and outer margin slightly rounded. Abdomen somewhat surpassing anal angle of hindwing. In forewing, areole absent, n_2 from about $\frac{1}{3}$ lower border of cell; n_3 and n_4 shortly stalked from lower angle of cell, n_5 and n_6 parallel, the portion of dc between them weak, bluntly angled inwards; n_7 stalked with n_8 and n_9 , n_{10} wanting. In hindwing, n_3 and n_4 stalked from lower angle of cell; n_5 absent, base of n_5 and n_6 separate, n_8 from about $\frac{4}{5}$ of upper border of cell. No andro-

conial patch along costa. Legs moderate, apical spurs of hindtibia not surpassing first tarsal joint.

11. *Darantasiella javanica* n. sp.: fig. 6 ♂.

♂. Coloration of the whole insect a vivid yellow, something darker on forewing, chiefly in lower

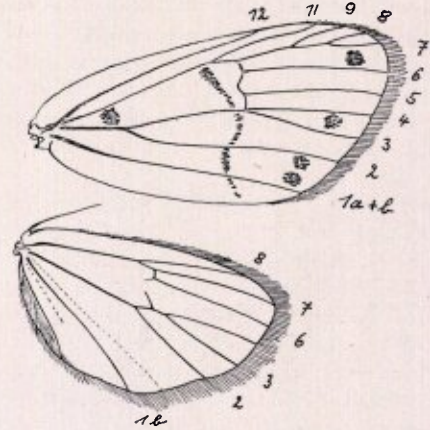

Fig. 6. *Darantasiella javanica* n. g. n. sp., ♂, paratype, wings with venation and markings, about $4\frac{1}{2} \times$ n. s.

halfth, lighter on hindwing. Forewing with some slight, but characteristic dark markings consisting of a spot near base of cell, a curved median line, and some marginal spots, viz. two in c_1 , one in c_3 and one in c_6 and c_7 . These markings are produced by brownish black scales, with a violaceous metallic gloss; on underside the markings slightly transparent.

♀ unknown.

2 ♂♂, 21 and 22 mm, holo- and paratype.

Locality: Djunggo-Ardjuno, E. Java, 1500 m, Sept.-Oct. 1937, leg. K. A. I. S.

Quite a characteristic species, already by its general feature and pattern; it should be inserted in the vicinity of *Darantasia* Wlk.

Notodontella n. g. (fam. Notodontidae).

♀. Antennae less than $\frac{1}{2}$ costa, bipectinate, pectinations extremely long, $\frac{1}{3}$ antenna, but not reaching apex. Palpi minute, proboscis very weak. Eyes glabrous. Head and thorax roughly haired. In forewing, v_2 from hardly $\frac{3}{4}$ lower border of cell; v_3 and v_4 separate at base; v_5 from slightly above middle of dc, the latter weak, only slightly bent inwards; v_6 from upper angle of cell, v_7 stalked with v_8 and v_{10} , v_9 absent, v_{11} from about $\frac{2}{3}$ upper border of cell. No areola. In hindwing, v_2 from about $\frac{2}{3}$ lower border of cell, v_3 and v_4 separate at base, v_5 well developed, from about middle of dc, the latter distinct, not sharply bent inwards; n_6 and n_7 stalked over about $\frac{2}{3}$. Frenulum present, no tufts along hindmargin of forewing. Hindtibia with only one pair of apical spurs, of equal length, not reaching length of first tarsal joint. The pilosity of thorax upperside is dense